

ІЗ СЕРІЇ

Саррі Поттер

КАЗКИ
БАРДА
БІДЛА

Дж. К. Ролінг

З ІЛЮСТРАЦІЯМИ
АВТОРКИ

А-БА-БА-БА-А-МА-ТА

13 СЕРІЇ

Гаррі Поттер

КАЗКИ
БАРДА
БІДЛА

Дж. К. Ролінг

З ІЛЮСТРАЦІЯМИ
АВТОРКИ

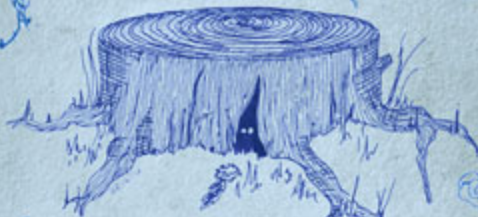
А-Б-В-Г-Д-Е-Ж-З-И-Й-К-Л-М-Н-О-П-Р-С-Т-У-Ф-Х-Ц-Ч-Ш-Щ-Ъ-Ь-Я

13 СЕРІЇ

Гаррі Поттер

КАЗКИ
БАРДА
БІДЛА

Дж. К. Ролінг

з ілюстраціями
АВТОРКИ

А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА

Дж.К.Ролінг

**КАЗКИ БАРДА БІДЛА
(THE TALES OF BEEDLE
THE BARD)**

Вступ

«Казки барда Бідла» — це збірка оповідок, написаних для юних чаклунів та чарівниць. Їх століттями читали малюкам на ніч, і тому, скажімо, «Стрибучий казанок» і «Фонтан фортуни» не менш популярні серед учнів Гогвортсу, ніж «Попелюшка» чи «Спляча красуня» серед дітей-маглів.

Бідлові оповіді багато в чому нагадують наші казки: у них завжди винагороджуються чесноти й карається лиходійство. Проте помітна й одна істотна різниця. У маглівських казках головний герой чи героїня потрапляють у халепу через чари: лиха відьма отрує яблуко чи присипляє принцесу на сотні років, чи перетворює принца на огидну потвору. Натомість у «Казках барда Бідла» діють персонажі, котрі самі володіють чарами, однак виявляється, що їм не легше долати перешкоди, ніж нам самим. Бідлові оповіді допомогли багатьом поколінням батьків-чарівників пояснити своїм дітям цю болісну життєву істину чари завдають не менше лиха, ніж рятують від нього.

Ще одна помітна відмінність цих казок від маглівських у тому, що Бідлові відьми набагато активніше шукають свого щастя, ніж наші казкові героїні. Аша, Алтеда, Амата й Бебіті Ребіті — це все чаклунки, що творять свою долю власними руками замість надовго засинати або чекати, коли їм хтось поверне загублений черевичок. Єдиний виняток з цього правила — безіменна панна з «Волохатого серця мага», яка діє подібно до наших книжкових принцес, проте кінець цієї казки аж ніяк не можна назвати щасливим.

Бард Бідл жив у XV столітті й більшу частину його життя повито таємницею. Відомо, що він народився у

Йоркширі, і єдиний уцілілий дереворит зображає його з розкішною бородою. Якщо його оповіді достовірно віддзеркалюють його думки, то він, очевидно, симпатизував маглам, котрих вважав скоріше необізнаними, ніж злими. Він з недовірою ставився до темної магії і гадав, що всі найгірші вияви чаклунських лиходійств були спричинені загальнолюдськими рисами — жорстокістю, байдужістю чи самовпевненим зловживанням своїми здібностями. У його казках перемагають не ті персонажі, що володіють наймогутнішими чарами, а ті, що вирізняються добротою, здоровим глуздом і винахідливістю.

Серед нинішніх чаклунів схожих поглядів дотримувався, як відомо, професор Албус Персіваль Вульфрик Браян Дамблдор, кавалер ордена Мерліна (першого ступеня), директор Гогвортської школи чарів і чаклунства, Верховний речник Міжнародної конфедерації чаклунів і Головний Маг Чарверсуду. Попри всю цю подібність поглядів великою несподіванкою виявилися знайдені серед численних паперів, що їх Дамблдор заповів архіву Гогвортської школи, його нотатки про «Казки барда Бідла». Ми вже ніколи не дізнаємося, чи ці коментарі було написано для власного задоволення, чи призначалися вони для майбутньої публікації, але Мінерва Макґонегел, теперішня директорка Гогвортсу, люб'язно дозволила нам надрукувати ці нотатки професора Дамблдора разом з найновішим перекладом казок, здійсненим Герміоною Грейнджер. Маємо надію, що проникливі зауваги професора Дамблдора, які охоплюють його оцінки чаклунської історії, особисті спогади та інформацію, що висвітлює основні моменти кожної розповіді, допоможуть новому поколінню читачів (як чарівників, так і маглів) гідно оцінити «Казки барда Бідла». Усі, хто особисто знав професора Дамблдора, переконані, що він з радістю надав би всіляку підтримку

цьому проекту, особливо враховуючи, що всі прибутки підуть на пожертви «Дитячій групі високого рівня», діяльність якої спрямована на допомогу знедоленим дітям

Варто зробити один невеличкий додатковий коментар до нотаток професора Дамблдора. Як нам вдалося встановити, ці нотатки було завершено приблизно за півтора року до трагічних подій, що сталися на вершині Гогвортської астрономічної вежі. Усі, хто знайомий з перебігом останньої чаклунської війни (наприклад, читачі семитомника про життя Гаррі Поттера), зрозуміють, що професор Дамблдор розкриває далеко не все, що йому відомо — або про що він здогадується — стосовно останньої оповіді цієї книжки. Причину цих недомовок можна, мабуть, збагнути, згадавши Дамблдорові слова про правду, мовлені ним багато років тому своєму улюбленому і найвідомішому учневі:

«Правда — це прекрасна і страшна річ, тому до неї треба ставитися з великою обережністю».

Погоджуємося ми з цими словами чи ні, але можемо, напевне, вибачити професорові Дамблдору його бажання захистити майбутніх читачів від тих спокус, жертвою яких став він сам і за які заплатив таку жахливу ціну.

Дж. К. Ролінг
2008

Заувага щодо приміток

Видно, що професор Дамблдор писав для чаклунської аудиторії, тож я іноді додавала роз'яснення термінів чи фактів, яких читачі-магли могли б не зрозуміти.

Дж. К. Р.

1

ЧАКЛУН І СТРИБУЧИЙ КАЗАНОК

Жив собі колись добрий старий чарівник, який щедро й мудро вдавався до чарів сусідам на добро. Не бажаючи розкривати справжнє джерело своєї сили, він удавав, ніби його відвари, зілля й протиотрути самі собою, вже готові, з'являються з казанка, який він називав своїм щасливим горщиком. Люди приходили до нього зі своїми бідами звідусіль, і чаклун охоче помішував у казанку вариво, вирішуючи їхні проблеми.

Цей чарівник, якого всі любили, дожив до глибокої старості, а тоді вмер, залишивши всі свої пожитки єдиному синові. Син був геть інакший, ніж його лагідний батько. Він вважав, що ті, хто не володіють чарами, нічогосінько не варті, і часто дорікав батькові за звичку надавати сусідам магічну допомогу.

По смерті батька син знайшов у старому казанку пакуночок зі своїм ім'ям. Він його розгорнув, сподіваючись побачити золото, однак там лежала м'яка товста пантофля, занадто мала, щоб її можна було взути.

А в пантофлі лежав клаптик пергаменту з написом: «З марною надією, синку, що це тобі ніколи не знадобиться».

Син вилаявся, проклинаючи батькову старечу недоумкуватість, і жбурнув пантофлю назад у казанок, надумавши надалі скидати в нього сміття.

Того ж вечора у двері постукала якась селянка.

— Пане, мою внучку обсипало бородавками, — звернулася вона до нього. — Ваш батько зазвичай готував у старому казанку спеціальну припарку...

— Іди геть! — крикнув син. — Чхати я хотів на бородавки твого дівчиська!

І грюкнув дверима просто в старої перед носом.

Одразу ж із кухні долинув голосний брязкіт і гупання. Чаклун засвітив чарівну паличку, відчинив кухонні двері і, на свій превеликий подив, побачив старий батьків казанок. Той відростив собі мідну ногу і стрибав на ній посеред кухні, страхітливо брязкаючи й гупаючи по кам'яній підлозі. Чаклун здивовано наблизився, одначе відсахнувся, коли побачив, що казан рясно вкритий бородавками.

— Яка гидота! — вигукнув молодий чаклун і спробував той казанчик спершу «щезнути», потім відчистити чарами і, врешті-решт, вигнати з хати. Однак жодне закляття не подіяло, і він не зумів перешкодити казанкові пострибати за ним з кухні аж до самого ліжка, голосно брязкаючи й гупаючи на кожній дерев'яній сходинці.

Цілісіньку ніч чаклун не міг склепити очей через гупання бородавчастого старого казанка біля ліжка, а вранці казан пострибав услід за ним до стола. «Брязь, брязь, брязь», — брязкав мідноногий казан, і не встиг чаклун з'їсти хоч ложку каші, як у двері знову постукали.

На порозі стояв дід.

— Пане, щось сталося з моїм старим віслиюком, — пояснив він. — Чи загубився, чи його вкрали, а без нього я не можу завезти на ринок свій товар, і моя родина ввечері зостанеться голодна.

— А я вже зараз голодний! — заревів чаклун і грюкнув дверима перед дідовим носом.

«Брязь, брязь, брязь», — і далі брязкав мідною ногою по підлозі казан, тільки тепер до цього брязкоту додалося ще й ревіння віслиюка та стогін голодних людей.

— Тихо. Замовкни! — верескнув чаклун, проте жодними чарами не міг угамувати бородавчастий казан, що, ревучи, стогнучи й брязкаючи, цілісінський день стрибав за ним, куди б він не йшов і за що б не взявся.

Увечері в двері постукали втретє — на порозі стояла молода жінка, ридаючи так, наче серце їй ось-ось розірветься.

— Моя дитинка тяжко захворіла, — сказала вона. — Поможіть нам! Ваш батько казав приходити, якщо станеться якесь лихо...

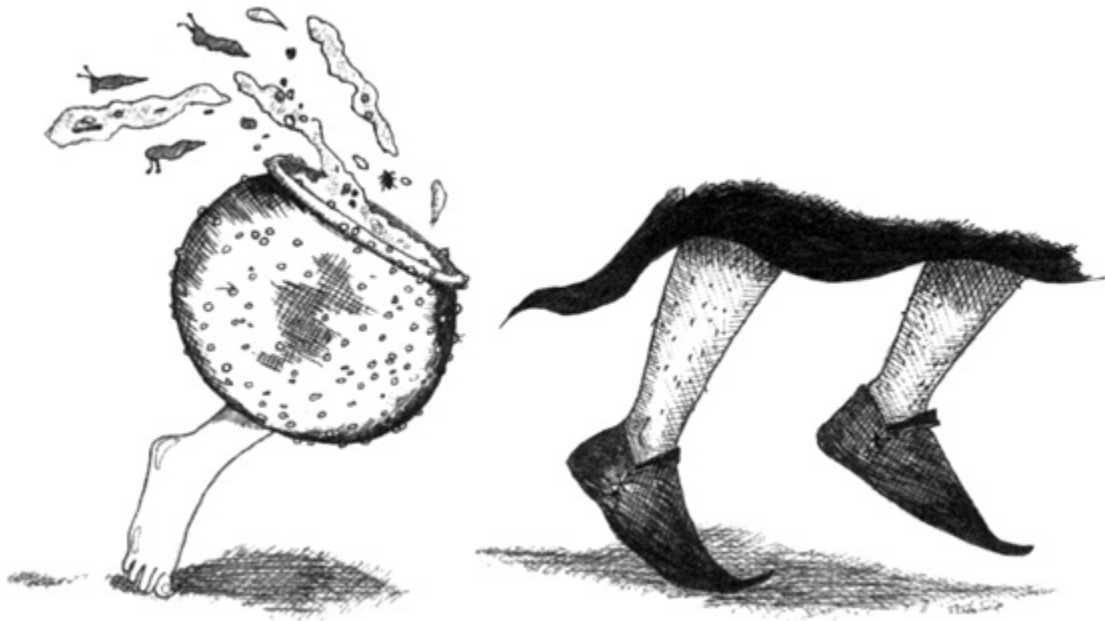
Але чаклун грюкнув дверима і перед нею.

Казан-мучитель тепер по вінця наповнився солоною водою і, стрибаючи, розхлюпував по підлозі сльози, і ревів, і стогнав, і ще більше вкривався бородавками.

І хоч до кінця тижня селяни більше не підходили до чаклунової оселі, щоб попросити помочі, та казанок усе одно торочив йому про їхні численні біди й хвороби.

Минуло кілька днів, і він уже не тільки ревів, стогнав, ридав, стрибав і вкривався бородавками, а й задихався, блював, плакав, мов дитя, скавчав, як пес, і відригував цвілим сиром, кислим молоком та цілими полчищами голодних слимаків.

Чаклун не міг ні спати, ні їсти, бо казанка неможливо було вигнати, вгамувати чи стишити.

Врешті чаклун уже не здужав терпіти.

— Приходьте до мене з усіма своїми бідами, негараздами й горем! — заволав він, вибігши серед ночі на сільську вулицю, і казан пострибав за ним. — Скоріше! Я вас вилікую, зцілю і втішу! Я маю батьків казанок і всім вам зроблю добре!

І побіг вулицею, розкидаючи в різні боки замовляння, а клятий казан не відставав ні на крок.

В одній хатині маленька дівчинка позбулася вві сні усіх бородавок. Загубленого вісліюка знайшли в далеких вересових хащах і лагідно завели в стайню. Хвору дитинку скупали в материнці й вона стала здорова й весела. Біля кожної оселі, в яку залетіла хвороба чи горе, чаклун робив усе, що міг, і поступово казанок у нього за спиною перестав стогнати й блювати, вгамувався, очистився і заблищав.

— Ну що, казанчику? — спитав, трясучись, чаклун, коли почало сходити сонце.

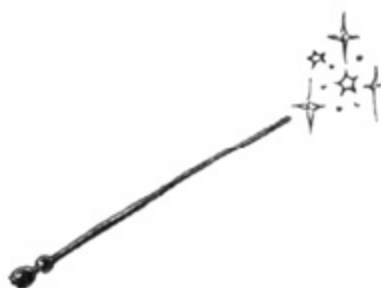
Казанок відригнув пантофлю, яку чаклун перед тим вкинув у нього, і дозволив її взути на свою мідну ногу.

Удвох вони подалися до чаклунової оселі, і казанок уже ступав нечутно. Відтоді чаклун допомагав селянам

так само, як це колись робив його батько, дбаючи, щоб казанок не скинув з ноги пантофлю і не застрибав знову.

Албус Дамблдор коментує казку «Чаклун і стрибучий казанок»

Старий добрий чаклун вирішив провчити свого безсердечного сина, давши йому скуштувати маґлівських страждань. У молодого чаклуна прокидається совість, і він погоджується використовувати свої чари для добра сусідів-нечарівників. Простенька й мила казочка, подумає дехто — і виявиться наївним телепнем. Промаґлівська оповідка, згідно з якою батько-маґлолюб володіє потужнішими чарами, ніж його синмаґлоненависник? Дивно, як узагалі збереглися примірники первісної версії казки після незліченних спалювань, яких вони зазнавали.

Бідл трохи випередив свій час, проповідуючи братерську любов до маґлів. На початку XV століття по всій Європі розгорталося полювання на відьом та чаклунів. Багато представників чаклунської громади відчували (і небезпідставно), що спроби вилікувати закляттями хвору свиню сусіда-маґла рівнозначні збиранню хмизу для власного похоронного вогнища^[1].

«Хай ті магли дають собі раду без нас!» — така була загальна думка, і чаклуни все більше віддалялися від своїх нечарівних братів, а кульмінацією цієї тенденції стало запровадження 1689 року Міжнародного статуту чарівницької таємності, після чого чаклунство добровільно пішло в підпілля.

Але діти є діти, і фантастичний стрибучий казанок заволодів їхньою уявою. Цю проблему вирішили, відкинувши промаглівську мораль, однак зберігши бородавчастий казан, тож із середини XVI століття серед чаклунських родин ходила цілком інакша версія казки. У цій переробленій оповіді стрибучий казанок оберігає невинного чаклуна від сусідів, які розмахують смолоскипами й вилами, відганяє їх від чаклунової оселі, а тоді ловить і поглинає. Наприкінці оповіді казан пожирає ледь чи не всіх сусідів, а кілька вцілілих селян клянуться чаклунові, що не заважатимуть йому чаклувати. Тоді він наказує казанкові віддати бранців, і той одразу їх вивергає зі своїх глибин, хоч і трохи пом'ятих. Ще й досі деякі батьки (переважно антімаглівських настроїв) розповідають дітям-чарівникам саме цю, перероблену, версію казочки, тож коли їм трапляється оригінал, він їх вельми дивує.

Та, як я вже тут натякав, не тільки промаглівським духом дратувала декого казка «Чаклун і стрибучий казанок». Полювання на відьом ставало дедалі лютіше, тож чаклунські родини мусили жити подвійним життям, використовуючи маскувальні закляття, щоб захисти себе і своїх рідних. До початку XVII століття чаклун або відьма, що браталися з маглами, викликали підозру і навіть ставали небажаними у власних громадах. Промаглівськи налаштованим чаклунам та відьмам навішували образливі прізвиська (такі, скажімо, смачні епітети, як «багняник», «брудоліз» і «гноєїд» походять ще з тих часів), а також звинувачували їх у слабкому й бездарному чаклуванні.

Впливові чарівники тієї доби, такі як видавець антімаглівського часопису «Войовничий чаклун» Брут Мелфой, увічнили стереотип, що в маглолюба не більше чарівницького хисту, ніж у сквиба^[2].

1675 року Брут написав:

«Ми можемо впевнено заявити: усякий чаклун, що виявляє охоту до товариства маглів, має низький інтелект, а його чари такі кволі й жалюгідні, що він відчуває свою вищість тільки серед маглів-свинюків.

Ніщо так не виявляє чарівницької слабкості, як потяг до нечарівницького товариства».

Це упередження поступово вивітрилось під тиском численних доказів того, що деякі найвідоміші у світі чарівники^[3] були, як то кажуть, «маглолюбами».

Але одне заперечення «Чаклуна і стрибучого казанка» і досі живе в певних колах. Найкраще його, мабуть, підсумувала авторка горезвісних «Казок поганки» Беатриса Блоксем (1794— 1910). Пані Блоксем вірила, що «Казки барда Бідла» шкідливі для дітей через їхню, за її словами, «хворобливу пристрасть до таких жахливих тем, як смерть, хвороби, кровопролиття, лихі чари, нездорові персонажі та всілякі найбридкіші тілесні виділення та виверження». Пані Блоксем узяла низку стародавніх казок, серед них і Відлові, та й переписала їх відповідно до своїх ідеалів, які вона сформулювала так: «Заповнювати голівки наших янголяток здоровими й щасливими думками, оберігати їхній солодкий сон від хворобливих кошмарів та захищати коштовну квіточку їхньої цноти».

Останній абзац цнотливо й непорочно переспіваного панею Блоксем «Чаклуна і казанця-стрибунця» звучить так:

«І золотистенький казанчикок радісно затанцював — гоп, гоп, гоп, гей, гоп! — на крихітних рожевих ніжках! Сюсик Масюсик вилікував усім лялечкам їхні хворі животики, а казанчикок з радості наповнився по вінця цукерочками для Сюсика Масюсика та лялечок!

— І не забувайте чистити зубчики! — вигукнув казанець.

А Сюсик Масюсик пригорнув казанця-стрибунця, поцьомав і пообіцяв завжди помагати лялечкам і ніколи більше не бути старим буркунцем-дуркунцем».

Реакція багатьох поколінь дітей-чарівників на подібну писанину пані Блоксем була завжди однакова: неконтрольоване блювання, а далі — негайна вимога забрати у них цю книжку і перемолоти її в м'ясорубці.

2

ФОНТАН ФОРТУНИ

Високо на горі у зачарованім саду струмував фонтан фортуни, оточений високими мурами і захищений потужними чарами.

Раз на рік, між світанком і заходом сонця найдовшого дня, один-єдиний нещасний сіромаха отримував нагоду прорватися до джерела, скупатися в його водах і назавжди здобути щасливу долю.

У визначений день сотні людей добиралися туди з усього королівства, щоб досягти садових мурів ще вдосвіта. Чоловіки й жінки, багаті й убогі, старі й молоді, наділені чарами і обділені ними, усі вони сходилися в темряві і кожен тішив себе надією, що саме він здобуде право зайти в сад.

Три відьми, кожна обтяжена тягарем власної скорботи, зустрілися в юрбі й, очікуючи, коли зійде сонце, переповіли одна одній свої біди.

Перша, на ім'я Аша, мала хворобу, якої не міг вилікувати жоден цілитель. Вона сподівалася, що фонтан прожене її недугу і подарує довге й щасливе життя.

Другу, на ім'я Алтеда, пограбував лихий чаклун, забравши в неї дім, гроші й чарівну паличку. Вона плакала надію, що фонтан поверне їй силу й багатство.

Третю, на ім'я Амата, покинув коханий чоловік, і їй здавалося, що серце їй ніщо вже не загоїть. Вона мала надію, що фонтан змиє з неї все горе й тугу.

Жаліючи одна одну, жінки вирішили поєднати сили й спробувати, якщо пощастить, дістатися фонтана разом.

Перший промінь сонця прорізав небеса, і в мурі з'явилася розколина Юрба кинулася вперед, і всі щось вигукували, прагнучи отримати благословення фонтана. З саду зазміїлися крізь юрбу пагони повзучих рослин і обвили першу відьму, Ашу. Вона схопила за руку другу відьму, Алтеду, а та міцно вхопилася за мантію третьої відьми, Амати.

Амата ж зачепилася за обладунки якогось похмурого лицаря, що сидів верхи на кістлявому конику.

Пагони затягли трьох відьом крізь розколину в мурі, а вони поволокли за собою й лицаря, зірвавши того з коня.

Розлючені крики юрби здійнялись у вранішнє небо, а тоді все стихло, бо мури зачарованого саду знову зійшлися.

Аша з Алтедою розсердились на Амату, що випадково затягла в сад ще й лицаря.

— Тільки одному можна скупатись у фонтані! Нам і так буде важко вирішити, хто з нас це зробить, а тут ще додається зайвий!

Сер Безталанний, як називали лицаря поза мурами саду, збагнув, що це відьми, тож він, не володіючи чарами, не вміючи добре фехтувати й битися на турнірах, і нічим іншим не вирізняючись з-поміж звичайних нечаклунських чоловіків, не сумнівався, що йому годі здолати трьох жінок на шляху до фонтану. Тому він проголосив намір знову опинитися по той бік мурів.

Тут уже настала черга сердитись Амагі.

— Боягузе! — насварила вона його. — Ану витягуй свого меча, лицарю, і допоможи нам дійти до мети!

І от три відьми та нещасний лицар кинулися вглиб зачарованого саду, де обабіч залитих сонцем стежок густо росли рідкісні трави, фруктові дерева та квіти. Вони не зустріли жодної перешкоди, аж доки дійшли до підніжжя гори, на якій дзюркотів фонтан.

А ось там, обвившись довкола гори, лежав велетенський білий черв'як, розбухлий і сліпий.

Коли вони підійшли, він повернув до них огидну пащеку й промовив такі слова:

— Надайте мені докази свого болю.

Сер Безталанний видобув меча, намірившись зарубати потвору, проте вістря його меча покришилося. Алтеда почала кидати в черв'яка камінням, а Аша й Амата насилали усі можливі закляття, щоб його вкорити або приспати, проте їхні чарівні палички діяли на черв'яка не краще за Алтедине каміння чи лицарів меч. Черв'як їх не пропускав.

Сонце здіймалося дедалі вище, і Аша в розпачі заридала.

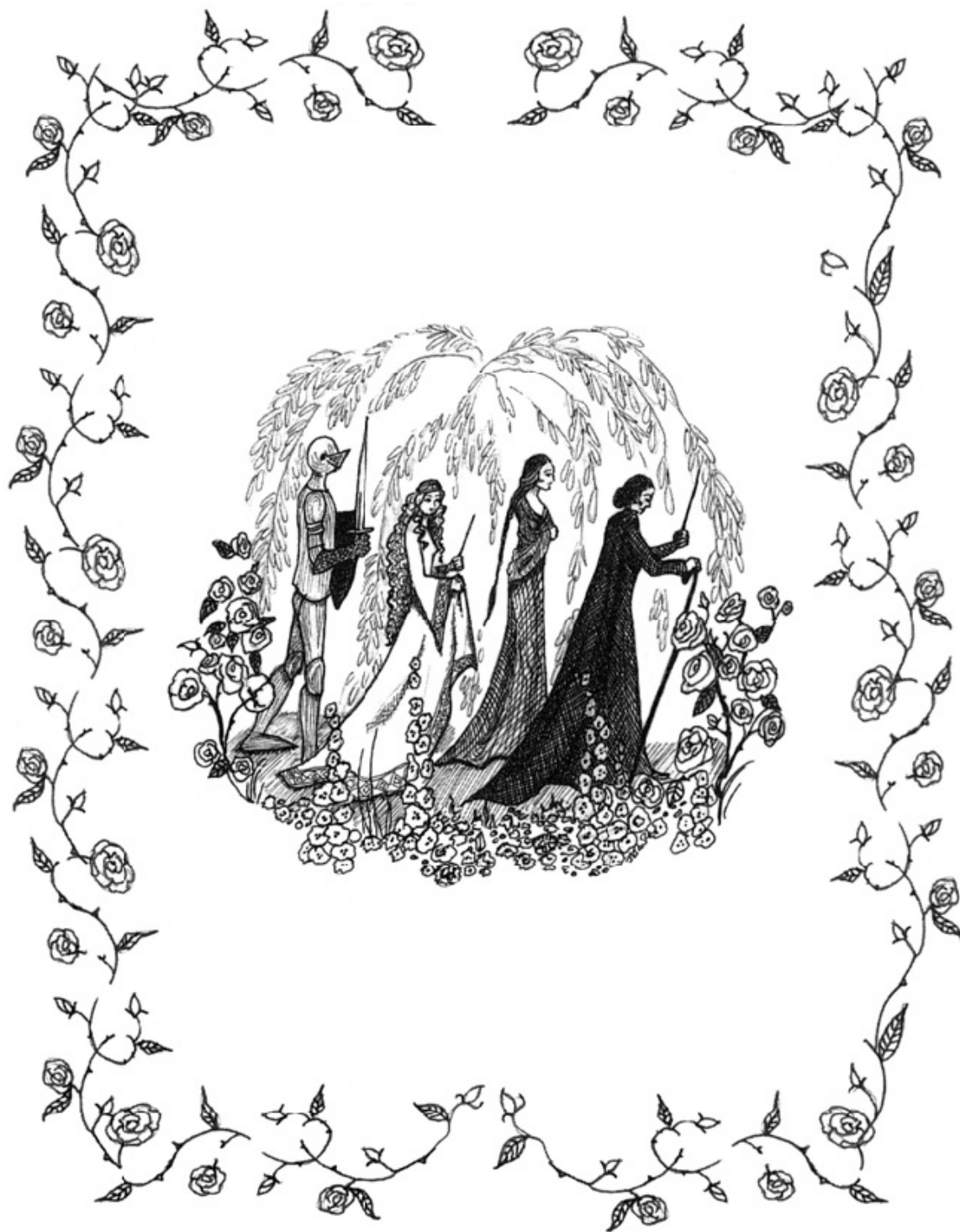
І тут велетенський черв'як притулив свою пащеку до її щік і напився з них сліз. Угамувавши свою спрагу, він відповз у нору.

Радіючи, що черв'яка вже немає, три відьми й лицар подерлися вище на гору, впевнені, що дійдуть до фонтана ще до полудня.

Та на середині стрімкого схилу вони наткнулися на слова, викарбувані прямо на землі.

«Надайте мені плоди своїх трудів».

Сер Безталанний видобув свою єдину монетку й поклав її на трав'янистий схил, однак вона покотилася вниз і загубилася.

Три відьми й лицар подерлися далі, та минали години, а вони не просувалися ані на крок. Вершина

гори була так само далеко, а перед ними на землі усе ще красувався той напис.

Усі вельми засмутились, коли сонце здійнялося високо над головами і стало хилитися до далекого обр'ю, однак Алтеда крокувала швидше й дужче за інших, ще й закликала наслідувати її приклад, хоч вона теж анітрохи не просувалася вище по зачарованій горі.

— Відважніше, друзі, не здавайтесь! — вигукнула вона, витираючи з чола піт.

Коли іскристі краплі поту впали на землю, напис, що заступав їм дорогу, зник, і виявилось, що вони знову можуть іти далі.

Зрадівши, що зникла й друга перешкода, вони щодуху поспішили до вершини і там нарешті угледіли фонтан, що виблискував, наче кришталь, серед квітів і дерев.

Та перш, ніж до нього підійти, вони опинилися перед річечкою, що оббігала вершину довкола, загороджуючи їм шлях. На дні під прозорою водичкою виднівся гладенький камінь з викарбуваними на ньому словами:

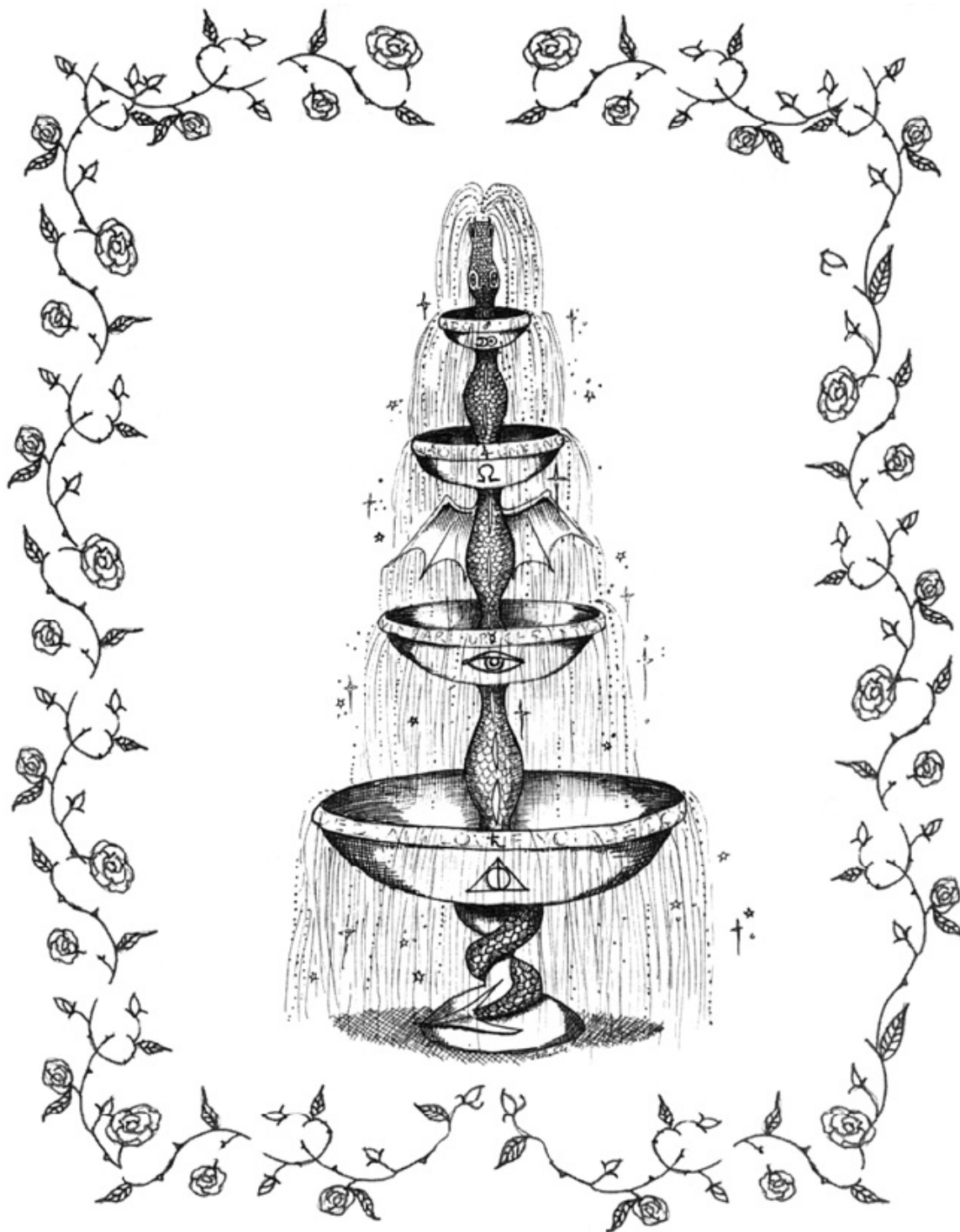
«Надайте мені скарби свого минулого».

Сер Безталанний спробував перепливати річечку на щиті, проте щит потонув. Три відьми витягли лицаря з води і спробували ту річечку перестрибнути, та вона не дала себе перетнути.

Сонце тим часом скочувалося з неба дедалі нижче.

І почали вони міркувати про сенс написаного на камені, і перша все збагнула Амата. Вона вийняла чарівну паличку, добула з пам'яті всі радісні спогади про хвилини, проведені зі своїм зниклим коханим, і кинула їх у бистру воду. Річечка віднесла її спогади вдалину, з-під води з'явилися камені для переходу, і три відьми з лицарем знову змогли просуватися до вершини гори.

Фонтан мерехтів перед ними серед рідкісних трав та квітів небаченої краси. Небо палахкотіло багрянцем, і настала пора вирішувати, хто з них купатиметься.

Та не встигли вони дійти згоди, як хвороблива Аша впала на землю. Виснажена важким підйомом, вона була ледь жива.

Троє друзів уже ладні були віднести її до джерела, проте в Аші почалися передсмертні корчі і вона благала її не займати.

Тоді Алтеда квапливо назбирала трав, які їй здалися цілющими, перебовтала їх у баклазі сера Безталанного з водою й вилила цю суміш Аші в рот.

І Аша миттю скочила на ноги. Ба навіть більше — усі ознаки її страшної недуги зникли.

— Я одужала! — закричала вона. — Мені фонтан уже не потрібен — хай купається Алтеда!

Та Алтеда захоплено збирала у фартух усе нові й нові трави.

— Якщо я зможу лікувати цю хворобу — я озолочуся! Хай купається Амата!

Отож сер Безталанний уклонився і рукою вказав Аматі на фонтан, однак вона захитала головою.

Річечка змила усі її жалі за коханим, і тепер вона бачила, який він був жорстокий і невірний, і яке це щастя, що вона його позбулася.

— Пане-добродію, це ви повинні тут скупатися! Це винагорода за ваш лицарський дух! — мовила вона серові Безталанному.

Брязкаючи обладунками, лицар в останніх променях сонця ступив уперед і скупався в фонтані фортуни, дивуючись, що саме його обрано з сотень інших, і відчуваючи, як паморочиться йому в голові од неймовірного щастя.

Коли сонце вже сіло за обрій, сер Безталанний вийшов з води, сяючи з радості, і в своїх заіржавілих обладунках бухнувся навколішки біля Аматиних ніг. Такої вродливої й ласкавої жінки він ще не бачив. Переповнений щастям, він освідчився їй, і Амата, радіючи не менше, ніж він, зрозуміла, що знайшла собі гідного чоловіка.

Три відьми й лицар зійшли з гори разом, тримаючись за руки, і всі четверо жили довго й щасливо, і ніхто з

них так і не дізнався й не запідозрив, що та джерельна вода фонтана не мала в собі ніяких чарів.

Албус Дамблдор коментує «Фонтан фортуни»

Ось уже впродовж багатьох віків казка «Фонтан фортуни» настільки популярна, що в Гогвортсі навіть хотіли зробити за її сюжетом різдвяну виставу.

Наш тодішній викладач гербалогії, Герберт Бірі^[4], великий ентузіаст аматорських драмгуртків, запропонував інсценізацію цієї найулюбленішої дитячої казки як різдвяний дарунок для вчителів та учнів. Я тоді був молодим учителем трансфігурації, і Герберт доручив мені «спецефекти», серед яких був діючий фонтан фортуни та мініатюрний зарослий травною пагорб, на який мали вибиратися наші три героїні та герой, тоді як сам пагорб помалу опускався б під сцену і зникав би з очей.

Без зайвої скромності можу визнати, що й фонтан, і пагорб сумлінно виконали відведені їм ролі. На жаль, цього не скажеш про решту акторів. Не згадую навіть фокусів велетенського «черв'яка», що його надав викладач догляду за магічними істотами Сільваній Казаносмал, бо саме людський чинник призвів до катастрофічного провалу вистави.

Професор Бірі, як режисер, не звертав ані найменшої уваги на емоційні ситуації, що виникали в нього під самісіньким носом. Він не підозрював, що учениця, яка грала Амату, і виконавець ролі сера Безталанного зустрічалися одне з одним, і дізнався про це тільки за годину до початку вистави, коли «сер Безталанний» почав раптом виявляти бурхливу прихильність до «Аші».

Варто сказати, що наші шукачі щасливої долі так і не вийшли на вершину гори. Щойно піднялася завіса, як «черв'як» професора Казаносмала — виявилось, що це був попелокрут^[5], зачаклований розбухальним закляттям, — вибухнув цілою зливою гарячих іскор та куряви, заповнивши Велику залу димом і клаптями декорацій. Від жару величезних вогняних яєць, відкладених ним у підніжжі мого «пагорба», загорілася дерев'яна підлога, а тим часом «Амата» й «Аша» вчепились одна одній у коси і билися так люто, що перепало й панові Бірі, який потрапив під перехресний вогонь. Учителям довелося евакуювати з залу глядачів, бо пекло, що бушувало на сцені, загрожувало поглинути все навколо. Святковий вечір завершився переповненою шкільною лікарнею, а з Великої зали аж через кілька місяців вивітрився їдкий сморід паленого. Ще більше часу минуло, поки голова професора Бірі відновила свої нормальні пропорції, а з професора Казаносмала зняли умовне покарання^[6].

Директор Армандо Діпіт наклав цілковиту заборону на всі подальші вистави та інсценізації, і в Гогвортсі й донині гордо дотримуються цієї антитеатральної традиції.

Попри наше драматургічне фіаско, «Фонтан фортуни» залишається, мабуть, найпопулярнішою Бідловою казкою, хоч у неї, як і в «Чаклуна і стрибучого казанка», вистачає ганьбителів. Деякі батьки вимагали вилучити цю казку з Гогвортської бібліотеки — і, за збігом

обставин, серед них був нащадок Брута Мелфоя, колишній член Гогвортської ради опікунів містер Луціус Мелфой. Містер Мелфой подав свою вимогу заборонити казку в письмовому вигляді:

«Будь-який художній чи документальний твір, що зображає схрещування між чарівниками та маґлами, має бути вилучений з книжкових полиць Гогвортсу. Я не бажаю, щоб у мого сина виникали сумніви в чистоті його кровної лінії після читання історій про існування шлюбних зв'язків між чаклунами та маґлами».

Мою відмову вилучити книгу з бібліотеки підтримала більшість Ради опікунів. Я написав містерові Мелфою листа-відповідь, пояснюючи своє рішення:

«Так звані чистокровні родини відстоюють свою уявну чистоту, відкидаючи, зрікаючись або кажучи неправду про маґлів чи маґлородців зі своїх родових дерев. Вони ще й намагаються нав'язати цей лицемірний підхід усім іншим, вимагаючи від нас заборони творів, у яких міститься правда, яку вони заперечують. Не існує жодної відьми або чаклуна, чия кров не була б змішана з маґлівською, і тому я вважаю абсолютно нелогічним і аморальним відмовляти нашим учням у доступі до знань, що зберігаються у численних творах на цю тему».^[7]

Обмін цими листами поклав початок багаторічній кампанії містера Мелфоя зі звільнення мене з посади директора Гогвортсу, а також моїм неодноразовим спробам позбавити його титулу улюбленого смертежера Лорда Волдеморта.

3

ВОЛОХАТЕ СЕРЦЕ МАГА

Жив собі колись вродливий, багатий і обдарований молодий маг, який помітив, що його друзі, закохуючись, немовби дурнішали, стрибали й чепурилися, мов півники, втрачали апетит і гідність. Молодий маг вирішив, що ніколи не стане жертвою такої слабкодухості, і вдався до темних мистецтв, щоб надійно убезпечити себе від таких дурниць.

Не знаючи про цю таємницю, магова родина тільки посміювалася з його замкнутості й холодності.

— Усе зміниться, — пророкували вони, — коли його впіймає на гачок якась дівуля!

Та серце молодого мага лишалося незворушне. І хоч не одну дівчину хвилювала його гордовита постава, та жодній з них, попри всі хитромудрі витівки й старання, не вдалося знайти стежки до його серця. Маг упивався власною байдужістю і далекоглядністю.

Зів'яла перша свіжість молодості, і магові ровесники почали одружуватися, а згодом і народжувати дітей.

«Їхні серця, мабуть, уже зсохлися, мов стручки, — глузував він наодинці, спостерігаючи за безглуздою

метушнею молодих родин, — поморщилися від рюмсання їхніх чад!»

І він знову й знову вітав себе самого за вчасно виявлену мудрість.

Минув якийсь час, і старенькі магові батьки повмирали. їхній син за ними не тужив. Навпаки, вважав, що смерть батьків стала для нього щастям. Тепер він був сам собі господар у їхньому замку. Заховавши свій найдорожчий скарб у найглибшому підвалі, він розкошував, ні в чому собі не відмовляючи, і його численні слуги мали єдине завдання — забезпечити йому всі вигоди.

Маг був переконаний, що йому страшенно заздрять усі, хто бачить його розкішну й безтурботну самотність. І які ж бо страшні були його злість і досада, коли він якось підслухав, як два його лакеї обговорювали свого хазяїна.

Перший слуга поспівчував магові, котрого, попри все його багатство і могутність, так ніхто й не полюбив.

А другий слуга почав кепкувати з хазяїна, дивувався, чого це чоловік, що має стільки золота й розкішний замок, не спроможний привабити до себе якусь молодичку.

Ці слова болюче вразили магову гордість.

Він вирішив негайно знайти собі дружину, і щоб вона була найкраща за всіх. Щоб її приголомшлива врода у кожного чоловіка викликала заздрощі й пристрасть. Вона мала походити з чаклунського роду, щоб їхнє дитя успадкувало видатні магічні таланти. Її багатство повинно було принаймні дорівнюватись до його статків, щоб його затишному існуванню не завадила присутність у маєтку нових людей.

Пошуки такої жінки могли тривати років п'ятдесят, однак сталося так, що того самого дня, коли він вирішив її шукати, молода панна, яка відповідала всім його

бажанням, приїхала відвідати родичів, що мешкали посусідству з магом.

То була відьма, що володіла дивовижною майстерністю та великим багатством Врода її була така, що в кожного чоловіка, який її бачив, тенькало серце. Тобто у всіх чоловіків, окрім одного. Магове серце не відчуло нічогісінько. Але ж це була та жінка, яку він вимріяв, тож він почав домагатися її прихильності.

Усі, хто помітив зміну магової поведінки, були здивовані й зізналися панні, що вона досягла успіху там, де ще ніхто не досягав.

Молоду жінку й саму захоплювала і водночас відштовхувала магова увага. Вона відчувала холод, що ховався за теплом його лестоців, — їй ще ніколи не траплявся такий дивний і відлюдний чолов'яга. Її родичі, одначе, вважали їх за чудову пару і, бажаючи розвитку їхніх стосунків, прийняли магове запрошення відвідати велику учту, яку він зібрався влаштувати на честь молодої панни.

Столи, заставлені золотим і срібним посудом, ломилися від рідкісних вин та вишуканих страв. Менестрелі, перебираючи шовкові струни лютень, оспівували кохання, якого їхній господар ніколи не знав. Панна сиділа на троні поруч з магом, а той тихо промовляв до неї запозиченими в поетів словами ніжності, навіть не здогадуючись, що вони означають.

Молода панна слухала, збентежена, і нарешті відповіла:

— Ви так гарно говорите, і я була б рада вашій увазі, але мені чомусь здається, що у вас нема серця!

Маг усміхнувся й сказав, що боятися їй нічого. Запросивши її піти з ним, він повів її з учти в підвал, у якому зберігався під замком його найдорожчий скарб.

Там, у зачарованій кришталевій скриньці, билося магове серце.

Давно вже роз'єднане з очима, вухами й пальцями, воно так ніколи й не стало жертвою чарів краси, мелодійного голосу чи шовковистої шкіри. Молоду панну вжахнуло побачене, адже серце зморщилося й заросло довгим чорним волоссям.

— Ой, що ви накоїли? — заридала вона. — Благаю вас, покладіть його туди, де воно має бути!

Бачачи, що інакше він її не заспокоїть, маг вийняв чарівну паличку, відімкнув кришталеву скриньку, розрізав собі груди й поклав волохате серце в ту порожнину, де воно колись було.

— Тепер ви зцілені й пізнаєте справжнє кохання! — вигукнула панна і пригорнула його до себе.

Доторк її м'яких білих рук, шелестіння її подиху, запах густого золотавого волосся — усе це мов списом пронизало його заново пробуджене серце. Та воно стало якесь дивне за час довгого заслання, осліпло й здичавіло в темряві, до якої було засуджене, жадання його стали потужні й нездорові.

Гості на бенкеті помітили відсутність господаря і панни. Спочатку це їх не стурбувало, однак минали години, їхня тривога росла, і тоді вони вирішили обшукати замок.

За якийсь час вони знайшли підвал, і там перед ними постала жахлива картина.

Панна лежала на підлозі мертва, з розрізаними грудьми, а біля неї стояв навколішки збожеволілий маг, тримаючи в закривавленій руці гарне, гладеньке, осяйне яскраво-червоне серце, яке він облизував і гладив, клянучись обміняти його на своє.

У другій руці він тримав чарівну паличку, намагаючись виманити із власних грудей зіжмакане, волохате серце.

Проте волохате серце виявилось дужче за нього і відмовлялося послабити хватку і владу над його почуттями, бо не бажало повертатися в труну, у якій воно було замкнуте так довго.

Прямо на очах в охоплених жахом гостей маг відкинув чарівну паличку і вихопив срібний кинджал. Волаючи, що не дозволить власному серцю панувати над собою, він вирвав його з грудей.

Коротку мить маг переможно стояв навколішки, стискаючи в кожній руці по серцю, а тоді впав на тіло молодої панни й помер.

Албус Дамблдор коментує «Волохате серце мага»

Як ми вже пересвідчилися, перші дві Бідлові казки зазнавали критики насамперед тому, що в них мовилося про щедрість, терпимість і любов. А от «Волохате серце мага» за сотні років, що минули від його написання, здається, не зазнавало якихось очевидних змін чи особливої критики. Сюжет казки, яку я нарешті перечитав у оригінальному рунічному записі, майже не відрізнявся від того, що розповідала мені в дитинстві мати. Треба однак визнати, що «Волохате серце мага» — найжахливіший Бідлів твір, і багато батьків не читають його дітям, доки ті не підростуть і не перестануть боятися страшних снів^[8].

Чому ж тоді ця моторошна казка проіснувала так довго і не змінювалась? Готовий сперечатися, що секрет багатовікового існування «Волохатого серця мага» полягає в тому, що ця казка промовляє до найтемніших закутків наших душ. Зачіпає одну з найбільших і найменш відомих чарівницьких спокус: бажання бути невразливим.

Авжеж, пошук невразливості — звичайна дурна фантазія. Жодному чоловікові, жодній жінці —

чарівникам чи ні — ніколи не вдавалося уникати якихось травм або ушкоджень — фізичних, психічних чи емоційних. Зазнавати болю так само природно, як і дихати. Та все ж нам, чарівникам, завжди кортіло силою волі змінювати природу речей. Скажімо, молодий маг^[9] у цій казці вирішує, що кохання негативно впливатиме на його комфорт і безпеку. У його розумінні любов — це приниження, слабкість, виснаження емоційних та матеріальних ресурсів людини.

Звичайно, вікові традиції торгівлі любовним зіллям вказують, що наш вигаданий чаклун — далеко не єдиний, хто прагнув керувати непередбачуваним плином кохання. Пошуки рецептів дієвого любовного зілля^[10] тривають і досі, однак поки що нікому не вдалося створити такий еліксир, тому провідні зіллевари сумніваються, що це взагалі можливо.

Героя цієї казки, однак, не цікавить навіть імітація, подоба любові, яку він може створити чи знищити за власним бажанням. Він прагне назавжди вбезпечити себе від того, що вважає своєю хворобою, і саме тому вдається до такого ритуалу темної магії, виконати який можливо тільки в казці: він ховає під замок власне серце.

Схожість цієї процедури на процес створення горокракса помітило багато письменників. І хоч Бідлів герой не намагається уникнути смерті, він розділяє те, що не може бути розділене — тіло й серце, на відміну від душі, — і, виконуючи таку дію, порушує перший фундаментальний закон магії Адальберта Вофлінга:

«Втручайтесь у найпотаємніші таємниці — такі, як джерело життя або власна сутність — тільки тоді, коли ви готові до вкрай небезпечних і непередбачуваних наслідків».

І справді, прагнучи стати надлюдиною, цей необачний молодик перетворюється на нелюда. Серце,

ув'язнене ним, поступово зморщується і заростає волоссям, символізуючи його власний занепад і здичавіння. Врешті-решт він сам обертається на лютого звіра, що бере все йому потрібне силою, і помирає при марній спробі заволодіти тим, що відтепер йому назавжди недоступне — людським серцем.

Дещо застарілий вислів «мати волохате серце» міцно закріпився в розмовній чаклунській мові для змалювання холодних і бездушних відьом та чарівників. Моя незаміжня тітка Гонорія ніколи не приховувала, що відмовилася від заручин з одним чаклуном з управління нелегального використання чарів, бо вчасно виявила, що «він мав волохате серце». (Ходили, однак, чутки, що насправді вона впіймала його на гарячому, коли він пестив якихось горколумпок^[11], і це стало для неї справжнім потрясінням.) Ще недавно книжка-самовчитель «Волохате серце. Посібник для чаклунів-нелюдимів»^[12] очолювала списки бестселерів.

4

БЕБІТІ РЕБІТІ ТА ІЇ РЕГОТЛИВИЙ ПЕНЬОК

Колись давно в одній заморській країні жив дурнуватий король, який вирішив, що тільки йому одному має бути доступна вся сила чарів.

Вирішив — і наказав своєму головному воєводі сформувавши загін відьмолів, посиливши їх зграєю лютих чорних псів-гончаків.

Одночасно король випустив відозву, що її мали зачитати в кожнісінькім селі та місті його країни: «Королю потрібен інструктор з магії».

Жодна справжня відьма чи чарівник не наважилися зголоситися на цю посаду, бо всі вони ховалися від загону відьмолів.

Проте якийсь спритний шахрай без найменшого магічного хисту відчув, що є змога збагатитися й прибув до палацу, назвавшись чарівником найвищої кваліфікації. Цей пройдисвіт продемонстрував кілька простеньких фокусів, переконавши цим короля-дурника

у силі своїх чарів, і його негайно призначили Верховним чародієм, приватним королівським майстром магії.

Шахрай попросив короля дати йому велику торбу золота для закупівлі чарівних паличок та інших необхідних магічних предметів. Ще він попрохав у нього кілька великих рубінів, потрібних для лікувальних замовлянь, та одну-дві срібні чаші для зберігання й настоювання відварів та зілля.

Дурний король усе це йому дав.

Шахрай надійно заховав скарби у себе вдома і знову повернувся в палац.

Він не знав, що за ним стежила одна стара жінка, що мешкала в халупі неподалік палацу, її звали Бебіті, і була вона прая, що відповідала за м'якість, свіжість та чистоту палацової білизни. Підглядаючи з-за простирадел, вивішених сушитися, Бебіті бачила, як пройдисвіт відламав дві гілочки з одного королівського дерева і зайшов у палац.

Одну таку ломачку шахрай дав королю, запевнивши, що це величезної потужності чарівна паличка.

— Та вона діятиме лише в тому разі, — пояснив пройдисвіт, — якщо ви виявитесь гідним її сили.

Щоранку шахрай виходив з дурнуватим королем на палацове подвір'я, де вони вдвох розмахували паличками й вигукували якісь нісенітниці. Шахрай не забував демонструвати нові й нові фокуси, щоб король і далі захоплювався майстерністю Верховного чародія та потугою чарівних паличок, за які довелося віддати стільки золота.

Якось уранці, коли шахрай і король-дурник махали ломачками, стрибали по колу й виспівували безглузді віршики, до королівських вух долинуло чиєсь голосне хихотіння. Прая Бебіті, дивлячись на короля та шахрая з віконечка своєї крихітної хижі, так реготала, що не встояла на ногах і впала.

— Мабуть, я маю недостойний вигляд, якщо стара прая так регоче! — замислився король.

Він перестав стрибати, розмахувати ломачкою, й насупився.

— Мені вже набридли ці вправи! Коли вже, чародію, я зможу насилати справжні закляття на очах у своїх підданих?

Пройдисвіт спробував заспокоїти свого учня, запевняючи, що невдовзі той зможе показувати дивовижні магичні трюки, однак Бебітине хихотіння зачепило за живе дурнуватою короля дужче, ніж думав шахрай.

— Завтра, — оголосив король, — ми запросимо наш двір дивитися, як король насилатиме чари!

Шахрай зрозумів, що пора збирати свої скарби й тікати.

— На жаль, ваша величносте, це неможливо! Я забув попередити вашу величність, що завтра я вирушаю в далеку подорож...

— Якщо ти, чародію, покинеш палац без мого дозволу, загін відьмолів з собаками тебе впіймає! Завтра вранці допоможеш мені чаклувати для добра моїх лордів і дам, але якщо тільки хтось почне з мене сміятися, тобі відрубують голову!

Король подався до палацу, залишивши переляканого шахрая самого. Тепер його не врятували б жодні хитрощі, адже він не міг ані втекти, ані допомогти королю з чарами, бо й сам ними не володів.

У страсі й лютості шахрай підійшов до віконця пралі Бебіті. Зазирнувши, побачив бабусю, що сиділа за столом і полірувала чарівну паличку.

У кутку, в неї за спиною, у великій дерев'яній балії самі собою пралися королівські простирадла.

Шахрай одразу зрозумів, що Бебіті — справжня відьма, і якщо вона завела його в таку страшну халепу, то зможе його й порятувати.

— Стара мегеро! — заревів пройдисвіт. — Твоє хихотіння мені дорого коштувало! Якщо ти мені не допоможеш, я тебе викрию як відьму і тебе пошматують королівські пси!

Стара Бебіті всміхнулася шахраєві й пообіцяла зробити все можливе, щоб йому допомогти.

Шахрай звелів їй заховатися під кущем, коли король почне показувати своє вміння чаклувати, і виконувати всі королівські закляття замість нього — так, щоб він і не здогадався.

Бебіті сказала, що згодна з задумом, але має одне запитання.

— Пане, а якщо король вигідає таке закляття, яке я не подужаю виконати?

Шахрай глумливо хихикнув.

— Твоїх чарів цілком вистачить на вбогу фантазію того дурня, — запевнив він її і повернувся в замок, втішений своєю кмітливістю.

На ранок усі лорди й дами королівства зібралися біля палацу. Король вийшов на сцену, що височіла перед ними; пройдисвіт став поруч.

— Для початку я зроблю так, щоб зник капелюшок отієї дами! — вигукнув король, спрямовуючи ломачку на одну вельми шляхетну пані.

Бебіті з-за недалекого куща націлила свою чарівну паличку на капелюшок, і той зник. Велике було здивування й захоплення в юрбі й гучні були оплески.

— А тепер хай полетить цей кінь! — вигукнув король, тицяючи ломачкою на свого жеребця.

Бебіті з-за куща націлила чарівну паличку на коня, і той піднявся високо вгору.

Це ще більше ошелешило присутніх, і вони аж загорлали, радіючи за свого короля-чарівника.

— А тепер... — сказав король і озирнувся навколо в пошуках цікавої ідеї. І тут до нього підбіг капітан загону

відьмолів.

— Ваша величносте, — доповів капітан, — сьогодні вранці здох пес Шаблик, з'ївши отруйну поганку! Оживіть його, ваша величносте, своєю чарівною паличкою!

І капітан поклав на сцену мертво тіло найбільшого пса-відьмолова.

Дурнуватий король націлив свою ломачку на здохлого пса. Та Бебіті тільки зареготала за кущем, навіть не піднявши чарівної палички, бо ніякі чари не оживлять мертвого.

Пес ані ворухнувся, і в натовпі спочатку почувся шепіт, а потім і сміх. Усі запідозрили, що попередні королівські чари — звичайнісінькі фокуси.

— Чому нічого не виходить? — зарепетував король на пройдисвіта, і той зрозумів, що йому лишається одне-єдине останнє шахрайство.

— Отам, ваша величносте, там! — закричав він, показуючи на куц, за яким ховалася Бебіті. — Я добре її бачу, кляту відьму, що зупиняє ваші чари своїми лихими закляттями! Хапайте її, хто може, хапайте!

Бебіті чкурнула з-за куца, а загін відьмолів кинувся за нею, спустивши з прив'язі лютих псів. Добігши до невисокого живоплоту, невеличка відьма зникла, а коли король, шахрай і всі придворні туди підбігли, то побачили, як пси-відьмолви гавкають і кидаються на старе похиле дерево.

— Вона перетворилась на дерево! — заволав шахрай, а тоді, боячись, що Бебіті знов стане жінкою і його викриє, додав: — Зрубайте цю дерев'яку, ваша величносте, треба провчити лиху відьму!

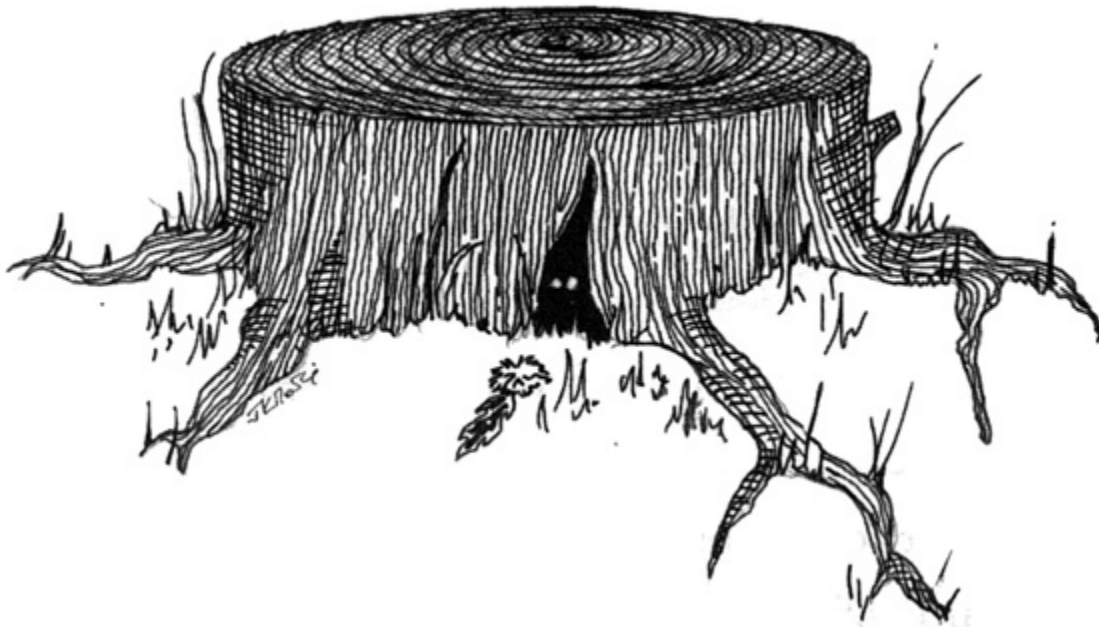
Хтось негайно приніс сокиру, і старезне дерево зрубали під радісні вигуки придворних і шахрая.

Та коли всі вже збирались вертатися до палацу, їх спинив голосний глузливий регіт.

— Йолопи! — вигукнув Бебітиним голосом пеньок у них за спинами. — Жодну відьму або чаклуна не можна вбити, розрубавши їх навпіл! Якщо не вірите, візьміть сокиру і розрубайте надвоє вашого Верховного чародія!

Капітан відьмоловів хотів було здійснити цей експеримент, але не встиг підняти сокиру, як шахрай упав навколішки, благаючи пощади й зізнаючись у всіх своїх лиходійствах.

Його поволокли в темницю, а дерев'яний пеньок реготав як навіжений.

— Розрубавши навпіл відьму, ти наслав страшне прокляття на все своє королівство! — сказав пеньок оторопілому королеві. — Тепер кожнісінька рана і прикрість, завдана моїм подругам-відьмам і друзям-чаклунам, відбиватиметься тобі ударом сокири в бік, аж доки ти сам попросиш смерті!

Почувши це, король також упав навколішки й пообіцяв пенькові негайно видати нову відозву, що

захищатиме всіх відьом і чарівників королівства, дозволяючи їм мирно чаклувати.

— Дуже добре, — відповів пеньок, — але ти ще нічим не загладив своєї вини перед Бебіті!

— Усе, все, що завгодно! — репетував дурнувятий король, заламуючи руки перед пеньком.

— Зведеш прямо на мені Бебітину статую на пам'ять про твою бідолашну пралю — хай вона завжди нагадує тобі про твою дурість! — наказав пеньок.

Король одразу ж погодився й пообіцяв залучити найвидатнішого скульптора, а ще виготовити пам'ятник зі щирого золота. Після цього зганьблений король разом зі своїм почтом повернувся в палац, а дерев'яний пеньок і далі реготав у них за спинами.

Коли ж територія замісу обезлюдніла, з нори між корінням пенька вигулькнув гладкий і вусатий старий заєць, що стискав у зубах чарівну паличку. Бебіті пострибала собі кудись у далекі краї, а золота статуя пралі стояла на дерев'яному пеньку.

І відтоді в тому королівстві не переслідували жодної відьми й чаклуна.

Албус Дамблдор коментує «Бєбіті Рєбіті та її реготливий пеньок»

«Бєбіті Рєбіті та її реготливий пеньок» — це, певною мірою, «найреальніша» з Бідлових казок у тому сенсі, що описані тут чари майже цілком узгоджуються з відомими нам магичними законами.

Саме завдяки цій казці мало не всі ми вперше виявили, що чарами не можна воскресити мертвих — і це стало для нас великим розчаруванням і потрясінням, бо ж ми в дитинстві були впевнені, що наші батьки одним помахом чарівної палички здатні пробудити наших померлих щуриків чи котів. Хоч відтоді, як Бідл написав цю казку, минуло шість століть, а ми винайшли безліч способів підтримувати в собі ілюзію безперервної присутності поруч наших коханих і рідних^[13], чарівники так і не навчилися возз'єднувати тіло й душу після смерті. Як пише видатний чаклунський філософ Бертран де Пенсе-Профонд у своїй знаменитій праці «Дослідження можливостей скасування актуальних і метафізичних наслідків природної смерті з особливим

наголосом на реінтеграцію сутності й матерії»: «Не тратьте, куме, сили. Такого не станеться ніколи».

У казці про Бебіті Ребіті чи не вперше в літературі з'являється згадка про анімагів, адже праля Бебіті володіла рідкісним магічним умінням за власною волею перетворюватися на тварину.

Анімаги становлять доволі незначний прошарок серед чарівників. Досягнення досконалого, добровільного перетворення людини на тварину потребує тривалого навчання і тренувань, тож більшість відьом і чаклунів вважають, що краще свій час використати для чогось іншого. Зрозуміло, такий хист застосовують дуже рідко, хіба що виникає конечна потреба маскуватись чи ховатися. Саме тому Міністерство магії наполягло на реєстрації анімагів, оскільки, поза сумнівом, до подібних чарів найчастіше схильні вдаватися особи, пов'язані з таємною, прихованою, а то й кримінальною діяльністю^[14].

Можна піддавати сумніву реальність існування в далекому минулому пралі, яка могла перетворюватись на зайця. Однак деякі історики магії припускали, що Бідл узяв за прообраз Бебіті знамениту французьку чарівницю Лізет де Ляпен, 1422 року в Парижі засуджену за відьомство. На превеликий подив тюремників-маглів, які згодом стали перед судом за співучасть у відьминій втечі, Лізет зникла з камери вночі напередодні страти. І хоч ніхто так і не довів, що Лізет була анімагом і зуміла протиснутись крізь ґрати на вікні, однак потім бачили як великий білий кріль перетинав Ла-Манш у казанку з припасованом вітрилом, а інший схожий кролик невдовзі став довіреним радником при дворі короля Генріха VI^[15].

Король у Бідловій казці — це нерозумний магл, який одночасно і прагне чарів, і боїться їх. Він вірить, що легко стане чарівником, запам'ятавши кілька заклинань

і навчившись махати чарівною паличкою^[16]. Він абсолютно не розуміє справжньої природи магії та чарівництва, тому й приймає на віру найабсурдніші заяви як пройдисвіта, так і Бебіті. Це вельми типово для маглівського способу думання: через своє невігластво маглі готові повірити у будь-які нісенітниці, що стосуються магії, навіть у припущення, що Бебіті перетворилася на дерево і змогла й далі мислити та говорити. (Тут варто, однак, зазначити, що Бідл, хоч і використовує образ говорильного дерева, щоб показати нам, який невіглас маглівський король, водночас пропонує нам повірити, що Бебіті може розмовляти, перетворившись на зайця. Можна сприйняти це як поетичний образ, однак мені здається правдоподібнішим, що Бідл тільки чув про анімагів, але ніколи їх не зустрічав, оскільки це єдине розходження з магічними законами, яке він собі дозволив у цій казці. Перебуваючи у вигляді тварини, анімаги втрачають мовні навички, хоча й зберігають здатність думати і міркувати. Кожен школярик знає, що саме в цьому полягає принципова відмінність між анімагом і чарівником, який просто трансфігурував себе в тварину. Останній стає твариною цілковито і втрачає хист до чарів, не усвідомлює себе чаклуном і потребує сторонньої допомоги для зворотного перетворення.)

На мою думку, цілком можливо, що, примусивши свою героїню вдавати, ніби вона перетворилася на дерево, й погрожувати королю таким боєм, ніби його самого рубатимуть сокирою, Бідл надихався реальними магічними традиціями та діяльністю. Майстри чарівних паличок завжди ревно оберігали й вирощували дерева, придатні для виготовлення якісних чарівних паличок, і намагання зрубати таке дерево, щоб заволодіти деревиною, могло викликати не тільки злість посіпачок^[17], які мають звичку там гніздитися, але й

негативну дію заклять-оберегів, розставлених власниками навколо дерев. У Бідлові часи закляття «Круціатус» ще не було заборонене Міністерством магії^[18] і могло викликати саме такі відчуття, якими Бебіті й погрожувала королю.

5

КАЗКА ПРО ТРЬОХ БРАТІВ

Було собі троє братів, і брели вони якось у сутінках по безлюдній звивистій дорозі. За якийсь час брати підійшли до річки. Вона була надто глибока, щоб перейти вброд, і надто бурхлива, щоб перепливати. Однак брати були навчені мистецтву чарів, тому вони просто махнули чарівними паличками — і над підступною водою виник міст. Коли вони були вже на середині цього мосту, дорогу їм заступила постать у каптурі.

І ось з ними заговорила Смерть. Вона була сердита, що її обдурили і що три нові жертви вислизають у неї з-під носа, бо раніше всі подорожні топилися у цій річці. Але Смерть була підступна. Вона вдавано привітала трьох братів з такими успішними чарами і сказала, що кожен з них заслуговує від неї на винагороду за те, що так хитромудро її уникнув.

І от старший брат, що був дуже войовничий, забажав отримати наймогутнішу в світі чарівну паличку:

паличку, з якою він завжди перемагав би суперників, паличку, гідну чаклуна, котрий здолав саму Смерть!

Смерть тоді підійшла до найстарішої на березі річки бузини, зробила з її гілки чарівну паличку і віддала її старшому братові.

Середульший брат, що був дуже пихатий, вирішив ще більше принизити Смерть і захотів здобути здатність

воскрешати померлих. Смерть знайшла на березі річки камінь і подала його середульшому братові зі словами, що цим каменем він зможе воскрешати мертвих.

А тоді Смерть запитала третього, меншого, брата, що він бажає. Менший брат був найскромніший і наймудріший з усіх братів і не повірив Смерті. Тому попросив дати йому щось таке, що дало б йому змогу звідти піти, і щоб Смерть не йшла за ним по п'ятах. І Смерть вельми неохоче вручила йому свій плащ-невидимку.

Тоді Смерть відійшла вбік і пропустила трьох братів, а вони пішли собі далі, з подивом обговорюючи пригоду, яка з ними сталася, й захоплюючись дарами Смерті.

Через деякий час шляхи братів розійшлися.

Старший брат ішов цілий тиждень чи й більше, і зайшов у далеке село, де жив його колега-чаклун, з яким він колись був посварився. Зрозуміло, що маючи за зброю найстарішу бузинову паличку, він легко переміг у двобої. Покинувши на підлозі мертвого суперника, старший брат пішов у шинок, де голосно вихвалявся могутньою чарівною паличкою, яку він забрав у самої Смерті і яка зробила його нездоланим.

Тієї самої ночі до старшого брата, що лежав, сп'янілий од вина на ліжку, підкрався інший чаклун. Злодій забрав його чарівну паличку, а на додачу ще й перерізав старшому братові горло.

Отак Смерть заволоділа першим братом. Середульший брат тим часом помандрував до власного дому, де він жив сам-один. Там узяв він камінь, що мав здатність воскрешати мертвих, і тричі повернув його в руці. На його превеликий подив і радість перед ним з'явилася дівчина, з якою він колись сподівався одружитися, але яка несподівано померла.

Проте вона була сумна й холодна, відділена від нього немовби якимось серпанком. Хоч дівчина й повернулася у світ людей, та вона вже до нього не належала, а тому

страждала. Врешті-решт середульший брат збожеволів від нездійсненої мрії бути з нею і, щоб поєднатися з дівчиною, сам себе вбив.

Отак Смерть заволоділа другим братом.

Та Смерть ніяк не могла знайти третього брата, хоч і шукала його роками. І аж тоді, як менший брат став старий-престарий, він зняв плащ-невидимку і віддав його синові.

А тоді привітав Смерть як давню приятельку і радісно пішов за нею. І вони обоє, як рівні, покинули цей світ.

Албус Дамблдор коментує «Казку про трьох братів»

У дитинстві ця історія справила на мене величезне враження. Вперше я почув її від матері, і невдовзі, лягаючи спати, я найчастіше просив розповісти мені саме цю казку. Через це в мене нерідко виникали суперечки з молодшим братом Еберфорсом, улюбленою казкою якого був «Цибатий цап Ціцірка».

Мораль «Казки про трьох братів» цілком зрозуміла: людські намагання уникнути смерті або здолати її завжди приречені на поразку. Третій брат у казці («найскромніший і наймудріший») єдиний, хто зрозумів, що, один раз дивом урятувавшись від Смерті, він може сподіватися хіба на якнайдовше відтермінування їхньої наступної зустрічі. Цей менший брат знає, що не варто дражнити Смерть, удаючись до насильства, як це зробив перший брат, або занурюючись у каламутні глибини мистецтва некромантії^[19], як середульший брат — бо це рівнозначно протиборству з підступним ворогом, котрий не знає поразок.

Є певна іронія в тому, що на основі цієї історії виникла доволі курйозна легенда, що цілком заперечує ідею оригінальної казки. Згідно з цією легендою, дари

Смерті, отримані братами — всемогутня чарівна паличка, камінь, що воскрешає мертвих, і вічний плащ-невидимка, — це реальні речі, і вони існують насправді. Легенда йде далі: вона стверджує, що особа, яка правомірно заволодіває цими речами, стає «володарем Смерті». Під цим зазвичай розуміють, що ця особа стає невразлива і навіть безсмертна.

Можна лише сумно всміхнутися, усвідомлюючи, як багато це промовляє нам про людську природу. Найделікатніше тлумачення може бути таке: «Надія помирає остання»^[20]. Попри Бідлове попередження, що принаймні дві з цих трьох речей страшенно небезпечні, попри чіткий і недвозначний сигнал, що врешті-решт Смерть приходить до нас усіх, певна зациклена частина чаклунської громади і далі вперто вірить, що Бідл шле їм приховане зашифроване послання, цілком протилежне до видимого, написаного чорнилом тексту, і лише їм, посвяченим, вистачає клепки його осягти.

На підтвердження їхньої теорії (або радше «безнадійної надії») майже не існує достовірних доказів. Справжні плащі-невидимки у нашому світі існують, хоч і трапляються доволі рідко. Проте казка ясно дає зрозуміти, що плащ, подарований Смертю, унікальний за своєю довговічністю і витривалістю^[21]. Протягом кількох століть, що минули з Бідлових часів, ще ніхто не заявляв, що знайшов мантию Смерті. Правовірні прихильники теорії пояснюють це таким чином: або нащадки третього брата не знають, звідки походить їхній плащ-невидимка, або ж чудово знають і бажають продемонструвати притаманну їхньому предкові мудрість, не розголошуючи всує цього факту.

Цілком природно, що й каменя теж ніхто не знайшов. Як я вже зауважив у коментарях до «Бєбіті Рєбіті та її рєготливого пєнька», ми й досі неспроможні воскрешати мертвих, і є всі підстави вважати, що так

воно буде і в майбутньому. Темні чаклуни, звичайно, вдавалися до мерзенних підмін, витворюючи інферіїв^[22], однак то були бридкі маріонетки, а не воскреслі люди. Ба більше, у Бідловій казці дуже чітко наголошується, що втрачена кохана другого брата не насправді повернулася зі світу мертвих. Смерть її прислала, щоб заманити середульшого брата у свої смертельні обійми, і тому та кохана холодна й чужа, вона доводить брата до нестями своєю одночасною присутністю і відсутністю^[23].

Залишається чарівна паличка, і тут фанатичні послідовники теорії про приховане Бідлове послання мають, принаймні, хоч якісь історичні свідчення на підтримку своїх божевільних тверджень. Бо справді упродовж віків деякі чарівники — можливо, тому, що хотіли прославитися або залякати ймовірних нападників, або просто тому, що самі в це повірили, — стверджували, що володіють потужнішою за звичайні, навіть, за їхніми словами, «всемогутньою» чарівною паличкою. Деякі з цих чарівників доходили до того, що хвалилися, нібито їхню чарівну паличку зроблено з бузини, як і ту, що була буцімто виготовлена самою Смертю. Таким чарівним паличкам давали різні назви, серед яких «паличка Долі» та «жезл Смерті».

Не дивно, що з чарівними паличками пов'язано стільки марновірних міфів і забобонів, адже це, зрештою, наші найважливіші магичні інструменти і зброя. Вважають, що деякі чарівні палички (і, відповідно, їхні власники) несумісні між собою:

«Якщо в нього палка з дуба,
в неї - з гостролиста.
Їм женитися не варто,
пара ця - нечиста».

Іноді вони підкреслюють вади характеру їхніх власників:

«Горобина пліткує, каштан байдикує,
Ясен впертий, мов бик, а ліщина сумує».

Не дивно, що в категорії недоведених забобонів ми знаходимо й такий:

«Якщо палка з бузини —
не знайдеш собі жони».

Може, тому, що Смерть у Бідловій казці виготовила свою чарівну паличку з бузини, чи тому, що владолюбні і злі чаклуни настирливо переконували всіх, що володіють саме бузиновими паличками, майстри чарівних паличок не дуже люблять цей матеріал.

Існує лиш одна задокументована згадка про бузинову чарівну паличку, що була наділена надзвичайно потужною й небезпечною силою. Належала вона Емеріку, відомому під прізвиськом Лихий, страшенно агресивному чаклунові з раннього середньовіччя, котрий за своє коротке життя встиг залякати мало не весь південь Англії. Помер він, як і жив, під час лютого двобою з чаклуном на ім'я Еґберт. Нам невідомо, що сталося далі з Еґбертом, хоча життя середньовічних дуелянтів було зазвичай не надто тривале. У ті часи, до обмеження Міністерством магії застосування темної магії, дуелі найчастіше закінчувалися фатально.

На ціле століття пізніше ще один неприємний тип, цього разу на ім'я Годелот, удосконалив теорію темної магії, уклавши цілу збірку небезпечних заклять за допомогою чарівної палички, що її він назвав у своєму записнику «моя премного нечестива і хитромудра сподвижниця з самбуковими^[24] тілесами, що зналася у премного зловорожій химороді». (Годелот так і назвав свій горезвісний шедевр — «Премного зловорожа химородь».)

Як видно з цього твору, Годелот вважає свою чарівну паличку помічницею, мало не наставницею. Справжні

знавці^[25] паличкарства погодяться зі мною, що палички й справді можуть жититися знанням та досвідом тих, хто ними користується, хоч ця справа доволі непередбачувана й неоднозначна.

Необхідно зважати на безліч додаткових чинників, наприклад, на стосунки між чарівною паличкою та її власником, щоб зрозуміти, як вона діятиме в руках того чи іншого індивіда. Хай би там як, а гіпотетична чарівна паличка, що побувала в руках багатьох темних чаклунів, мусила б мати, принаймні, виразну схильність до найнебезпечніших різновидів магії.

Більшість чаклунів і відьом надають перевагу чарівним паличкам, що самі їх «обирають», ніж паличкам, що вже побували в чийось руках, бо існує ймовірність, що від попередніх власників вони набралися звичок, несумісних з магічним стилем нового власника. Здавна заведено хоронити (чи спалювати) чарівну паличку разом з її померлим власником, щоб вона не мала забагато господарів, від яких могла б набратися чого завгодно. Однак фанати бузинової палички свято вірять у те, що завдяки нетиповому способу зміни власників — коли наступний хазяїн долав попереднього, найчастіше його вбиваючи, — бузину паличку так і не знищили й не поховали, і вона вціліла, нагромадивши такої мудрості, сили й могутності, що жодна інша чарівна паличка з нею не зрівняється.

Відомо, що Годелот загинув у власному підвалі, куди його запроторив божевільний син Гереворд. Ми припускаємо, що Гереворд заволодів батьковою чарівною паличкою, бо інакше батько визволився б з темниці, але що зробив з цією паличкою Гереворд, нам достеменно невідомо. З певністю можна стверджувати хіба лиш те, що на початку XVIII сторіччя з'явилася чарівна паличка, яку її власник Варнава Деверил назвав «самбузькова^[26] паличка», і завдяки їй Деверил здобув

репутацію грізного мага, доки його страхітливому терору поклав край не менш сумнозвісний Локсій, який забрав паличку, перехрестив її на «жезл Смерті», і жорстоко нищив нею всіх, хто йому не подобався. Нелегко простежити за подальшою історією Локсієвої чарівної палички, бо занадто багато чаклунів, зокрема і його рідна мати, твердили, ніби власноручно його прикінчили.

Розумну відьму чи тверезомислячого чарівника, котрі досліджуватимуть так звану історію бузинової палички, має найбільше вразити те, що всі чоловіки, які запевняли, буцімто нею володіли^[27], наполягали, що вона «всемогутня», хоч усі відомі факти її неодноразового переходу з рук у руки свідчать, що вона не тільки сотні разів зазнавала поразки, а й притягала до себе лихо так само, як Цибатий Цап Ціцірка притягав до себе мух. Зрештою, нездоланне прагнення здобути бузинуву паличку вкотре підтверджує мій висновок, зроблений на основі численних спостережень за все моє довге життя — люди мають дивний хист обирати для себе ті речі, що завдають їм найбільшої шкоди.

Та хто з нас виявив би мудрість, притаманну третьому братові, якби нам самим запропонували зробити вибір між дарами Смерті? І чаклунів, і маґлів легко спокусити владою. Хто з нас відмовився б від «палички Долі»? Хто, втративши кохану людину, не спокусився б воскрешальним каменем? Навіть мені, Албусові Дамблдору, набагато легше було б відмовитися від плаща-невидимки, а це лише доводить, що попри увесь мій розум, я такий самий дурень, як і всі інші.

Лист

children's

HIGH LEVEL GROUP

health education welfare.

Любі читачі!

Дуже дякую, що ви купили цю надзвичайну і особливу книжку. Я хотіла б скористатися з цієї нагоди, щоб пояснити, як за допомогою Вашої підтримки можуть статися реальні зміни в житті багатьох знедолених дітей.

Понад мільйон дітей перебувають у державних спецзакладах по всій Європі. Усупереч усталеній думці, більшість із них аж ніяк не сироти, але вони перебувають під наглядом, тому що їхні батьки незаможні, інваліди або ж належать до етнічних меншин. Багато хто з цих дітей страждає від фізичних і психічних розладів і вад, проте вони не отримують належної освіти й медичної опіки. У деяких випадках їм бракує елементарних для повноцінного існування речей — наприклад, їжі. Майже завжди вони обділені людським теплом, їм дуже не вистачає позитивних емоцій і підтримки.

Для того, щоб змінити умови життя цих осиротілих і самотніх дітей, а також для того, щоб у майбутньому нікому не доводилося зазнавати таких страждань, ми з Дж. К. Ролінг' заснували 2005 року благодійний фонд «Дитяча група високого рівня» (ДГВР). Ми хотіли, щоб

ці покинуті напризволяще діти мали змогу висловитися, щоб усі могли почути їхній голос, їхні історії.

ДГВР прагне покінчити з громіздкими й великими дитячими спецзакладами і шукає шляхи і засоби, щоб ці діти могли зростати в родинному колі — разом зі своїми або названими батьками й усиновлювачами — або ж у невеличких закладах родинного типу.

Щороку ми надаємо допомогу майже чверті мільйона дітей. Фінансуємо функціонування фахової незалежної телефонної лінії допомоги, що надає інформацію й підтримку сотням тисяч дітей. Також ми заснували такі освітні проекти, як «Громадська дія», в рамках якого молоді люди з загальноосвітніх установ працюють з мало-розвиненими дітьми з інтернатів і сиротинців, а також «Едельвейс», що надає можливість продемонструвати свої таланти і творчі задатки дітям, які опинилися на межі суспільства. А в Румунії, скажімо, ДГВР заснувала національну дитячу раду, що захищає права дітей і дає їм нагоду поділитися власним досвідом.

Але ми не хотіли б на цьому зупинятися. Нам потрібні кошти для розширення нашої діяльності, для проникнення в нові країни й допомоги дедалі більшій кількості дітей, яким украй потрібна ця підтримка.

Особливою характеристикою, що вирізняє ДГВР з-поміж інших подібних неурядових організацій, є те, що вона співпрацює як з урядовими й державними інституціями, так і з громадськими професійними й добровільними об'єднаннями, а також із тими установами, що надають практичні послуги й реальну підтримку на місцях.

Мета ДГВР — сприяння повноцінному виконанню Конвенції ООН з прав дитини у всій Європі, а в кінцевому рахунку — в усьому світі. Лише за два роки ми допомогли урядам розробити стратегію щодо запобігання відмов від дітей у пологових будинках і вдосконалення опіки за дітьми з фізичними й

психічними вадами, а також склали практичний посібник порад з переведення дітей з державних сиротинців у родини та дитбудинки родинного типу.

Ми дуже вдячні за підтримку, що Ви їй нам надали, придбавши цю книжку. Ці вкрай потрібні кошти дозволять ДГВР продовжувати свою діяльність, даючи новим і новим сотням тисяч дітей шанс на нормальне і здорове життя.

Більше інформації про нас і про те, як долучитися до нашої діяльності, можна отримати тут: www.chlg.org.

Дякую Вам,

Баронеса Нікольсон Вінтерборнська,
депутат Європарламенту, співголова ДГВР

1

Звісно, треба визнати, що справжні відьми й чаклуни доволі вправно уникали вогнища, плахи чи петлі (дивіться мої зауваги про Лізет де Ляпен у коментарях до «Бєбіті Ребіті та її реготливого пенька»). Проте траплялися й смертельні випадки: у сера Ніколаса де Мимзі-Порпінгтона (чаклуна при королівському дворі за життя і привида Грифіндорської вежі по смерті) вилучили чарівну паличку перед тим, як кинути його в темницю, і він не зумів визволитися чарами від страти. Чаклунські родини найчастіше втрачали юних родичів, чие невміле володіння чарами робило їх надто помітними і вразливими перед маґлівськими ловцями відьом.

2

[Сквиб — це особа, що народилася в батьків-чарівників, проте немає магічного хисту. Таке буває досить рідко. Набагато частіше трапляються відьми й чаклуни, що походять від маґлів. Дж.К.Р.]

3

Такі, як я сам.

4

Згодом професор Бірі покинув Гогвортс і почав викладати в ЧАДМі (Чаклунській Академії Драматичних мистецтв), де, як він колись мені зізнався, у нього виникла стійка відраза до численних сценічних постановок цієї казки, завжди, на його думку, невдалих.

5

Див. «Фантастичні звірі і де їх знайти», де наведено детальний опис цієї химерної потвори. Її взагалі не можна запускати в кімнату з дерев'яними стінами та ще й зачакловувати розбухальним закляттям.

6

Професорові Казаносмалу щонайменше 62 рази призначали умовне покарання під час його перебування на посаді викладача догляду за магічними істотами. Його стосунки з моїм попередником у Гогвортсі професором Діпітом були завжди напружені, бо пан Діпіт вважав його дещо необачним. Однак коли директором став я, професор Казаносмал уже значно злагіднів, хоч і були такі, що цинічно зауважували, ніби він змушений був вести спокійніший спосіб життя тільки тому, що на його тілі залишилися цілі всього-на-всього півтори кінцівки.

7

Моя відповідь спровокувала ще кілька листів від містера Мелфоя, та оскільки вони склалися здебільшого з образливих зауваг щодо мого здорового глузду, родоводу та гігієни, їхній стосунок до цих коментарів надто віддалений.

8

Беатриса Блоксем написала у своєму щоденнику, що вона так ніколи й не оговталася від шоку, коли випадково підслухала, як її тітка переповідала цю історію старшим двоюрідним сестрам. «Цілком ненавмисне я притулила своє вушко до замкової щілини. Важко навіть уявити, який жах охопив мене, змусивши оторопіти, бо ж я мимохіть почула не тільки цю огидну казку, а ще й жахливі подробиці страшенно непривабливої афери за участі мого дядька Нобі, місцевої баби-яги та мішка зі стрибаючими цибулинами. Я тоді дивом залишилася жива і цілісінький тиждень пролежала в ліжку. Я була така цим усім травмована, що виробила звичку щоночі сновидою підходити до тієї замкової щілини, аж поки мій любий татусь, бажаючи мені тільки добра, почав запечатувати двері моєї кімнати закляттям-приклеяттям». Беатриса, вочевидь, так і не спромоглася належним чином інтерпретувати «Волохате серце мага», оберігаючи від зайвих потрясінь чутливі дитячі вушка, адже в «Казках поганки» так і не з'явилася її версія цього твору.

9

[Походження терміну «маг» дуже давнє. Хоч іноді його вживають у тому самому сенсі, що й «чарівник»; колись цим словом називали здебільшого тих, хто досконало володів мистецтвом дуелей та інших видів бойової магії. Це почесне звання отримували також ті чаклуни, що відзначалися особливою відвагою, подібно до того, як деяких маглів посвячують у лицарі за виявлену доблесть. Називаючи молодого чаклуна з цієї казки магом, Білл дає зрозуміти, що той уже заслужив собі репутацію майстра наступальної магії. У наш час чаклуни вживають термін «маг» у двох випадках: якщо хочуть підкреслити незвично лютий вигляд певного чарівника або ж відзначити чиїсь особливі вміння чи здобутки. Тому, скажімо, й сам Дамблдор мав титул Головного Мага Чарверсуду. Дж.К.Р]

10

Гектор Дегворт Грейнджер, засновник «Надзвичайного товариства зіллеврів», пояснює це так: «Досвідчений майстер-зіллевр може викликати в людини стан палкої закоханості, проте ніхто ще не спромігся відтворити ту незламну, незрадливу, беззастережну відданість і вірність, що тільки й може називатися Любов'ю».

11

Горколумпи — це рожеві й колючі грибоподібні істоти. Дуже важко збагнути, чого б це комусь забажалося виявляти до них ласку. Більше інформації — у «Фантастичних звірах і де їх знайти».

12

Не плутати з «Рилом волохатим, серцем немовляти» — описом нелюдської боротьби одного чоловіка з лікантропією.

13

[Магічні фотографії й портрети рухаються і навіть (це стосується останніх) говорять подібно до своїх суб'єктів. Інші рідкісні витвори, такі як Дзеркало Яцрес, можуть показувати не просто статичний образ втраченого близького. Привиди — це прозорі, рухомі, балакучі й мислячі версії чаклунів та відьом, які вирішили, з різних причин, залишитися на землі. Дж.К.Р.]

14

[Професорка Макґонегел, директорка Гогвортсу, просила мене чітко наголосити, що вона стала анімагом лише в результаті своїх інтенсивних досліджень усіх галузей, пов'язаних з трансфігурацією, і що вона ніколи не використовувала свою здатність обертатися на смугасту кицьку для недозволених цілей, за винятком

цілком легальної діяльності у складі Ордену Фенікса, де маскуванню й секретності були необхідні. Дж.К.Р.]

15

Можливо, саме тому цей маглівський король здобув собі репутацію психічно нестабільної особи.

16

Ґрунтовні дослідження, проведені ще 1672 року відділом таємниць, довели, що чаклунами й відьмами народжуються, а не стають. Хоч здатність до чарів інколи може проявитися в деяких «білих ворон» немагічного походження (втім, пізніші дослідження свідчать про наявність у родинному дереві цих осіб якогось чаклуна або відьми), маґли не здатні до маґії. Найкраще — або найгірше — з того, чого вони можуть сподіватися — це випадкові й неконтрольовані явища, викликані дією автентичної чарівної палички, адже цей інструмент, за посередництва якого і мають насилатися чари, іноді зберігає в собі залишкову енергію, що може несподівано вивільнитися будь-якої миті. (Див. також коментарі на тему чарівних паличок до «Казки про трьох братів».)

17

Повний опис цих чудернацьких малих мешканців дерев є в посібнику «Фантастичні звірі і де їх знайти».

18

Закляття «Круціатус», «Імперіус» і «Авада кедавра» були вперше визнані непростими 1717 року, а за їхнє використання призначалося найсуворіше покарання.

19

[Некромантія — це темне мистецтво воскресіння мертвих. Ця галузь магії ніколи не могла похвалитися успіхами, про що і йдеться в цій історії. Дж.К.Р.]

20

[Ця цитата демонструє, що Албус Дамблдор не тільки був надзвичайно ерудований у всьому, що стосується світу чарівників, а й читав твори маглівського поета Александра Поупа. Дж. К. Р.]

21

[Плаші-невидимки загалом не надто тривкі. Вони можуть порватися чи з часом втратити прозорість, накладені на них чари можуть втратити свою силу чи опірність до викривальних чарів. Ось чому відьми й чаклуни, які хочуть замаскуватися чи сховатись, вдаються насамперед до «Розілюзнення». Відомо, що Албус Дамблдор міг накласти на себе настільки потужне

закляття «Розілюзнення», що ставав абсолютно невидимий навіть без плаща-невидимки. Дж.К.Р.]

22

[Інферії — трупи, реанімовані за допомогою темної магії. Дж.К.Р.]

23

На думку багатьох критиків, Бідл вигадав свій камінь, що воскрешає мертвих, під впливом легенди про Філософський камінь, за допомогою якого можна виготовити еліксир життя, щоб досягти безсмертя.

24

Самбук — давня назва бузини.

25

Такі, як я.

26

Самбузько — ще одна давня назва бузини.

27

Жодна відьма не заявляла, що володіє бузиновою паличкою. Розумійте це, як собі знаєте.